

Korelát intencionálního aktu / Intencionální předmět

Každá tématizace je založena na intencionálním aktu, mířícího k nějakému „tématizovanému“. To platí i pro myšlení předpojmové. Přitom to, co je tématizováno (např. o čem se narativně vypovídá), může, ale také nemusí být „skutečné“ (v pozdějším, tzv. kritickém smyslu). Je vedlejší, že je obvykle za skutečné považováno. Oproti jisté vágnosti narativní tématizace je myšlení pojmově strukturované schopno se zaměřit na tématizované nesrovnatelně přesněji, ale zároveň se mu otvírá cesta k budování systematických (systémových) vztahů mezi pojmy. Charakteristickým znakem pojmovosti, která je zřejmě světodějným vynálezem starých Řeků, je vedle nasuzování pojmů také konstruování jakýchsi myšlenkových modelů, a to způsobem, který ovlivnil na víc než dva a půl tisíciletí všechno evropské a Evropou ovlivněné myšlení. Tradičně se o těchto myšlenkových modelech mluví jako o „předmětech“ či „objektech“. Protože oba tyto termíny mají tradičně dvojí význam, je tu zapotřebí zvláštní opatrnosti při jejich užívání. Někdy se o „předmětu“ mluví prostě jen jako o tom, co je tématizováno, ale jindy se mezi konotace tohoto termínu zapojují masivní významy, jimiž je cokoli tématizováno vlastně činěno „předmětem“, „předmětnou skutečností“ právě ve smyslu oné starořecké tradice „zpredmětňování“ všeho, co je „míněno“. Abychom se v některých případech mohli zřetelně možnému nedorozumění a možné záměně vyhnout, můžeme použít termínu „korelát“. Tento termín poukazuje na „souvztažnost“ dvou „členů“ vztahu, tedy na to, že jeden poukazuje na druhý stejně jako druhý poukazuje na první. Proto můžeme říci, že intencionální předmět určitého intencionálního aktu je jeho korelátem; ale stejně tak platí, že korelátem intencionálního předmětu je určitý intencionální akt. A právě zde se ukazuje pouhá relativnost a podmíněnost vhodnosti termínu „korelát“: zatímco intencionální předmět může být korelátem celé řady intencionálních aktů, které se od sebe mohou značně odlišovat, intencionální akt musí být s to se jednoznačně vztáhnout k jedinému intencionálnímu předmětu, a to tak, že tento předmět nemusí být a není na tento konkrétní akt nutně vázán. Intencionální předmět je tedy principiálně samostatný a od svého ustavujícího aktu emancipovaný. To je smyslem teze, že intencionální předmět není ani součástí, ani složkou intencionálního aktu. I když intencionální předmět je výsledkem (produktem) intencionálního aktu, není tím dána jeho jednostranná závislost na tomto konkrétním intencionálním aktu, nýbrž zásadně může být konstituován i nějakým intencionálním aktem jiným. Ovšem jakmile je jednou konstituován, stává se čímisi – relativně – samostatným a svébytným, takže je možno říci, že se stává v jistém smyslu normou a kritériem „správnosti“ každého intencionálního aktu dalšího, který se k němu chce vztáhnout jako k „témuž“.

(Písek, 050126-2.)